

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K

DANSKE
REGIONER

28-03-2014

Sag nr. 14/1158

Dokumentnr. 18736/14

Jane Brodthagen

Tel. 35 29 82 21

E-mail: Jnb@regioner.dk

Svar på høring over forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskitte m.v.)

Nærværende høringssvar omfatter regionernes bidrag til følgende 3 høringer:

Ministeret for Sundhed og Forebyggelse har den 17. marts 2014 sendt høring over ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskitte m.v.). Ligeledes er der sendt DUT-høring vedrørende denne.

Økonomi og Indenrigsministeriet har den 17. marts 2014 sendt høring over forslag til lov om ændring af lov om Det Centrale Personregister.

Overordnet set ønsker regionerne lovændringerne velkommen. Lovforslagene er i deres grundholdning respektfuld over for personer med kønsidentitetsproblemer. Desuden følges den udvikling der både nationalt og internationalt er på området.

At procedurer forenkles og gøres fleksible betyder, at flere borgere vil kunne behandles på en mere nuanceret måde end hidtil – hvilket er en fordel, da transseksualitet er mere variabel i sit udtryk, end lovgivningen indtil nu har fremstillet det. Det vurderes, at de foreslåede ændringer vil lette tilværelsen for en væsentlig del af personer med kønsidentitetsproblemer.

Som det er anført i lovforslaget, vil Sundhedsloven skulle operere med både et juridisk og et biologisk køn.

Dampfærgevej 22
Postboks 2593
2100 København Ø

T 35 29 81 00
F 35 29 83 00
E regioner@regioner.dk

Regionerne er positivt indstillede over for den foreslåede ændring af sundhedsloven § 115, stk. 1, hvorefter man i højere lægger vægt på personens eget vedvarende ønske om kønsskifte. Der er dog anledning til at bemærke, at der kan forekomme situationer, hvor en person efter den foreslåede ordlyd vil opfylde betingelserne for kastration med henblik på kønsskifte, men hvor det af for eksempel psykiatriske, sociale eller somatiske grunde ikke vil være tilrådeligt at tillade kirurgisk kastration.

Med henblik på at opnå en klarere regulering af de sager, hvori der ikke bør meddeles tilladelse til kirurgisk kastration med henblik på kønsskifte – bør det fremgå direkte af § 115, at ansøgning om kastration kan afslås, såfremt øvrige forhold taler afgørende imod.

I lovforslaget mangler der også klarhed over, om man kan få tilladelse til brystfjernelse alene eller brystimplantat alene uden genitalier berøres. Det anses som en fordel, hvis patienter kan tilbydes dette i regi af det offentlige sundhedsvæsen.

IT- og forskningsmæssig betydning

Regionerne gør opmærksom på, at der ved juridiske kønsskifte vil kunne opstå udfordringer som relaterer sig til, at sundhedsdata er bundet op på et kønsspecifikt cpr.nr. Disse i udgangspunktet IT-mæssige udfordringer forudsættes undersøgt nærmere. Det kan i den forbindelse overvejes, om der skal være begrænsninger i mulighederne for gentagne juridiske kønsskifter.

Området er komplekst, og det kan være svært for borgerne at overskue konsekvenserne af et juridisk kønsskifte. Det vil være hensigtsmæssigt, hvis der stilles krav om, at borgeren skal have rådgivning om konsekvenserne ved et juridisk kønsskifte.

Som eksempel kan nævnes, at har borgeren fået juridisk kønsskifte, vil borgeren ikke automatisk blive indkaldt til kønsspecifikke screeningsundersøgelser. Borgeren vil fortsat have mulighed for at få foretaget undersøgelserne, men har nu selv ansvar for at få dem udført, hvis borgeren ønsker dette. Derved ligestilles borgere med ændret juridisk køn ikke med andre borgere. Set i lyset af de sager, der har været om ufrivillig framelding fra screeningsprogrammet for livmoderkræftscreening, bør borgerne ved ændring af det juridiske køn informeres om dette, da disse borgere vil blive frameldt screeningsprogrammet. Det kan også være vanskeligt at argumentere for, at borgeren har ret til erstatning via Patientforsikringen, hvis der opstår kønsspecifikke cancere, hvor der er et offentligt screeningstilbud, - men hvor borgeren ikke følger det.

Indførelse af juridisk kønsskifte vil også kunne udgøre en sundhedsmæssig risiko forstået på den måde, at fejlkodninger for kønsspecifikke sygdomme ikke længere vil blive fanget, fordi sygdommene netop er biologisk kønsspecifikke og ikke længere vil kunne erkendes om fejlkodninger ud fra navn og cpr. nummer.

Organisatorisk

Det bemærkes, at der er udfordringer i forhold til at mange funktioner på sygehusene fortsat tager hensyn til de kønslige forskelle – f.eks. i forhold til indlæggelse på flersengstuer. Der vil komme situationer, hvor sundhedspersonalet må vurdere, om en person skal betragtes som det ene eller andet køn – og der vil komme situationer, hvor det kan vække anstød hos andre patienter, hvis en patient behandles som det køn, patienten tilhører rent juridisk.

Økonomi

Med de foreslåede lempelser af betingelserne for kirurgisk kastration må der forventes en stigning i antallet af personer, der vil få mulighed for kirurgisk kastration. Det må også forventes, at flere personer vil søge om juridisk kønsskifte, end der på nuværende tidspunkt gives kirurgisk kønsskifte.

Endvidere kan det forventes, at en lempelse af betingelserne for kirurgisk kastration vil medføre en stigning i antallet af personer, der efterfølgende fortryder de foretagne indgreb. Det bør i den forbindelse overvejes, hvorledes sundhedsvæsenet skal forholde sig til eksempelvis ønsker om rekonstruktiv kirurgi m.v.

Samlet set antages forslaget at have ressourcemæssige konsekvenser, og der tages forbehold for de økonomiske konsekvenser af lovforslaget. Endvidere rejser Danske Regioner krav om DUT, idet regionerne forventer en øget efterspørgsel af sundhedsydelse.

Med venlig hilsen

Janet Samuel

**HØRING VEDR. UDKAST TIL LOV OM ÆNDRING AF
SUNDHEDSLOVEN OG LOV OM ASSISTERET
REPRODUKTION I FORBINDELSE MED BEHANDLING,
DIAGNOSTIK OG FORSKNING MV. (ÆNDREDE
KRITERIER FOR KASTRATION OG JUSTERINGER SOM
FØLGE AF INDFØRELSE AF JURIDISK KØNSSKIFTE
M.V.)**

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
DK-1057 København K
Att.: Anna Skat Nielsen

København d. 28. marts, 2014

Sex og Samfund har med interesse gennemlæst det fremsendte lovændringsforslag, som vi helt generelt hilser velkommen og ser som en tiltrængt opdatering af såvel sundhedsloven som lov om assisteret reproduktion.

I vores optik har Danmark længe haltet efter lande vi almindeligvis sammenligner os med, når det drejer sig om transkønnedes autonomi, rettigheder og adgang til sundhedsydelse.

Vi har en række bemærkninger til lovændringen og den bagvedliggende indførelse af juridisk kønsskifte.

- **Binær kønsopfattelse:** Lovforslaget operer med en binær kønsopfattelse, hvor der fortsat refereres til mænd og kvinder, og "det ene" og "det andet" køn. Det ville være en fordel, hvis den bagvedliggende indførelse af juridisk kønsskifte gav mulighed for et transkønnet cpr-nummer med mulighed for en sproglighed, der opererer med mand/kvinde/transperson og "et andet køn". Personer, der er født med flertydige kønsorganer, rummes i øvrigt heller ikke i denne binære kønsopfattelse.
- **Transseksualitet vs. transkøn:** Det er misvisende, når lovforslaget anvender det utidssvarende begreb transseksualitet, idet det er personens køn og ikke dennes seksualitet, der søges ændret. Lovforslaget bør konsekvent rettes igennem så transseksuel erstattes med transkøn eller transperson. Det er desuden helt utidssvarende at operere med psykiatrisk diagnosticering af såkaldt transseksualitet, idet der ikke er tale om en psykiatrisk lidelse.
- **Udredning og behandling:** For personer, som ikke udviser tegn på sindslidelser, bør det ikke være nødvendigt med et observationsforløb på to år for at blive indstillet til kirurgisk kønsskifte. Desuden findes det problematisk, at alene Sexologisk Klinik ved Psykiatrisk Center København forestår udredning og indstilling. Ideelt set bør dette tilbydes flere steder i landet, ligesom muligheden for en opdeling i henholdsvis udredende og behandlende instans bør overvejes. Sådanne tiltag ville også give

mulighed for at få en såkaldt "second opinion", hvis ansøgeren om kønsskifte ikke får det bevilget.

- **Aldersgrænse:** Det hilses velkommen, at aldersgrænsen for kønsskifte nedsættes fra 21 til 18 år. Imidlertid vil det være formålstjenstligt, hvis der samtidig udvikles særlige rådgivnings-, udrednings-, og behandlingstilbud for mindreårige i form af (som minimum) hormonbehandling og hormonblokering, da det kan være meget smertefuldt både fysisk og psykisk for transkønnede personer at gennemleve puberteten uden mulighed for behandling.
- **Assisteret reproduktion:** Det hilses velkommen, at transpersoners reproduktive rettigheder i højere grad respekteres med det fremlagte lovforslag, hvor det bliver muligt at inseminere personer, der juridiske set er mænd. Forslaget bør imidlertid også inkludere retten til at få nedfrosset både æg og sæd med henblik på fremtidig reproduktion.

Sex og Samfund deltager naturligvis gerne i dialogen om det videre lovgivningsarbejde.

Med venlig hilsen

Bjarke Oxlund
Bestyrelsesformand
Sex og Samfund

Anna Skat Nielsen

Fra: Krystyna Paulina Jensen <kpj@sm.dk>
Sendt: 28. marts 2014 14:32
Til: Anna Skat Nielsen
Emne: Svar på høring af 3. marts 2014 vedr. udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.

J. nr.: 2014-130

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Psykolognævnet har ingen bemærkninger til de to udkast til lovforslag.

Med venlig hilsen

Krystyna Paulina Jensen
Fuldmægtig

MINISTERIET FOR BØRN, LIGESTILLING,
INTEGRATION OG SOCIALE FORHOLD

Psykolognævnet
Holmens Kanal 22
1060 København K
Tlf. 41 85 13 43
E-mail: kpj@sm.dk

NOTAT

27. marts 2014
J.nr.: 1303669
Dok. nr.: 1423918

Vedrørende høring over forslag til ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.

Det Ethiske Råd takker for modtagelse af ovennævnte i høring.

Rådet har behandlet spørgsmålene på møder i Rådet og har følgende kommentarer:

§ 1. Ændringer i sundhedsloven.

Punkterne 1-17 er udtryk for konsekvensændringer som følge af økonomi- og indenrigsministerens lovforslag om ændring af lov om Det Centrale Personregister. Ændringerne sikrer, at personer, der har gennemført juridisk kønsskifte, fortsat har ret til en række kønsrelaterede sundhedsydelser som fx gynækologiske undersøgelser, selv om de har gennemført juridisk kønsskifte. Det Ethiske Råd, bortset fra medlemmerne Gorm Greisen, Poul Jaszczak, Lene Katstrup og Christian Borrisholt Steen, anser disse ændringer for at være helt uproblematisk. De medlemmer, der ikke finder ændringerne uproblematisk, mener, at man burde have fundet andre løsninger end at fjerne ordet kvinde fra lovteksten og henviser i øvrigt til den 4. holdningstilkendegivelse i Rådets høringssvar vedr. ændring af lov om det Centrale Personregister.

Punkterne 18 og 19 indeholder forslag til ændrede kriterier for tilladelse til varig kastration med henblik på kønsskifte. Baggrunden for ændring af de eksisterende kriterier er ifølge lovudkastets bemærkninger, at de er fra en tid, hvor både termer og den lægefaglige vurdering af transseksuelle var væsentligt anderledes end i dag. De er derfor vanskelige at anvende for de læger, der skal vurdere, om kriterierne for tilladelse til kastration er til stede.

En person kan efter lovforslaget få tilladelse til kastration med henblik på kønsskifte, hvis ansøgeren er diagnosticeret transseksuel, har et vedholdende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf. Diagnose stilles efter en grundig udredning efter et længere forløb, sædvanligvis på mindst 2 år. Det anføres i bemærkningerne til bestemmelsen, at baggrunden for det lovfæstede krav om tilladelse til kastration er, at der er tale om et omfattende og irreversibelt indgreb.

Det foreslås desuden, at aldersgrænsen nedsættes fra 21 år til 18 år, idet Sundhedsstyrelsen ikke finder, at der er et fagligt belæg for at opretholde en aldersgrænse, der er højere end den normale myndighedsgrænse.

Rådets holdning til kriterier for kastration med henblik på kønsskifte

Nogle af Rådets medlemmer (Christopher Arzrouni, Lise von Seelen, Signild Vallgård og Christina Wilson) finder ikke, at der i lovgivningen fortsat skal være et krav om forudgående tilladelse til kastration. Disse medlemmer finder ikke, at det er samfundet i form af Sundhedsstyrelsen, der skal afgøre, om en person kan få sin krop ændret i overensstemmelse med sin egen opfattelse af kønsidentitet. Medlemmerne lægger herunder vægt på, at en tilladelse indebærer, at ansøgere skal igennem en dybtgående pligtmæssig udredning, som strækker sig over flere år. Hvis man tillader juridisk kønsskifte efter fremsendelse af erklæring, må dette efter medlemmernes mening også indebære, at den pågældende har ret til at få ændret sin krop i overensstemmelse med en sådan erklæring. Medlemmerne mener ikke, at et krav om forudgående dybtgående udredning med psykiatriske udredninger m.m. principielt adskiller sig væsentligt fra et krav om medicinsk behandling ved anerkendelse af juridisk kønsskifte. Hvis et krav om behandling forud for juridisk kønsskifte indebærer et brud på retten til privatliv på baggrund af sin karakter af indirekte tvang, må der principielt gælde det samme for krav om den nævnte udredning forud for kastration. At indgrebet er irreversibelt, mener medlemmerne ikke er en fyldestgørende grund til at opretholde et krav om forudgående tilladelse, da dette også gælder for mange andre indgreb, herunder kønsmodificerende indgreb, som ikke kræver myndighedens godkendelse. Medlemmerne finder, at en nedsættelse af aldersgrænsen til 18 år er passende, men at der i lighed med anerkendelse af det juridiske kønsskifte bør være en refleksionsperiode (hvis kravet om forudgående tilladelse ophæves).

Andre medlemmer af Rådet (Jacob Birkler, Lillian Bondo, Jørgen Carlsen, Mickey Gjerris, Kirsten Halsnæs, Thomas Ploug, Karen Stæhr og Steen Vallentin, Signe Wenneberg) er af den opfattelse, at der på baggrund af indgrebets karakter bør være en ordning med forudgående tilladelse. Reproduktion er et grundlæggende aspekt af menneskelivet, og konsekvenserne af kastration kan være ødelæggende for et menneskes liv, hvis man senere fortryder indgrebet. Disse medlemmer lægger vægt på, at en ansøger gennem et længerevarende forløb med professionel hjælp kan blive afklaret omkring sin seksualitet og kønsidentitet. Medlemmerne finder en nedsættelse af aldersgrænsen til 18 år passende. Nogle af disse medlemmer (Mickey Gjerris, Thomas Ploug og Karen Stæhr) mener, at det bør overvejes at fastsætte en aldersgrænse på 18 år for øvrige kønsmodificerende indgreb af irreversibel karakter, fx fuldstændig fjernelse af bryster. Disse medlemmer er af den opfattelse, at et ungt menneske på 15 år ikke har opnået tilstrækkelig modenhed til en sådan indgribende beslutning. Medlemmerne er klar over, at Sundhedsstyrelsen i praksis kan fastsætte sådanne vejledende kriterier for at foretage den type indgreb på unge under 18 år, men desuagtet mener medlemmerne, at dette bør fremgå af lov.

Nogle medlemmer af Rådet (Gorm Greisen, Poul Jaszczak, Lene Kattrup og Christian Borrisholt Steen) mener, at § 115 og § 116 bør bibeholdes uændret (bortset fra ændringen til "Sundhedsstyrelsen"), således at kriterier, krav om forudgående tilladelse og aldersgrænsen på 21 år fastholdes.

§ 2. Ændringer i lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.

Udkastet foreslår ændringer i lov om assisteret reproduktion som følge af et fremsat forslag fra økonomi- og indenrigsministeren om, at det skal være muligt for transkønnede at opnå juridisk kønsskifte uden krav om kastration.

Ændringsforslaget til lov om assisteret reproduktion fastslår, at lovens definition af henholdsvis en kvinde og en mand afgøres efter en persons biologiske køn.

Ifølge lovforslaget skal der i § 1 i lov om assisteret reproduktion indsættes følgende:

»*Stk. 3.* Ved kvinde forstås i denne lov en person, der har kvindelige reproduktive kønsorganer.

Stk. 4. Ved mand forstås i denne lov en person, der har mandlige reproduktive kønsorganer. «

Formålet med tilføjelserne er at præcisere, at også personer, der har foretaget et juridisk kønsskifte, er omfattet af bestemmelserne i lov om assisteret reproduktion og dermed har adgang til de relevante tilbud om at modtage assisteret reproduktion i henhold til sit biologiske køn. Uanset en person har gennemført et juridisk kønsskifte fra fx kvinde til mand, betragtes vedkommende således efter loven stadig som en kvinde. Fx vil det være muligt at yde behandling med doneret sæd til en person, der juridisk har skiftet køn til mand og samtidig har bevaret kvindelige reproduktive kønsorganer.

En tilsvarende problematik er indeholdt i børneloven. I *Rapport fra arbejdsgruppen om juridisk kønsskifte* nævnes det på side 68, at:

"I børnelovens forstand har man det køn, som man bruger til at forplante sig med, hvorfor det ikke vil give anledning til fortolkningstvivel, at en eller begge forældre ved barnets undfangelse har et andet juridisk køn end deres biologiske køn. Det er således forældrenes biologiske køn ved barnets undfangelse, der afgør deres rolle i børneloven som enten far, mor eller medmor. En person, der føder et barn, vil – uanset om personen *juridisk* er en mand – være barnets mor i børnelovens forstand."

Ændringer i børneloven er ikke foreslået og indgår derfor ikke i denne høring. Da der er en direkte kobling mellem den foreslåede definition af lov om assisteret reproduktion til børnelovens definition af køn og fastlæggelse af henholdsvis moderskab og faderskab, rejser der sig de samme problematikker i forhold til begge regelsæt.

Det anføres i børnelovens § 1: "Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses ægtemanden som far til barnet, jf. dog stk. 2".

Ligeledes anføres det i børnelovens § 30: "Den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, anses for mor til barnet".

Man kan her mene, at en konsekvent anerkendelse af det juridiske kønsskifte kræver en gennemskrivning af lovgivningen, her børneloven, så fx en transseksuel tidligere kvinde ikke definatorisk opfattes som mor. Spørgsmålet er, om den person, der føder barnet, faktisk skal regnes for barnets far, hvis der er tale om en transseksuel tidligere kvinde, der har foretaget juridisk kønsskifte? Dette ville

være en logisk følge af en holdning, hvorefter de lovgivningsmæssige formuleringer skal anerkende personen som værende det køn, personen juridisk set har. Hvis man juridisk set er en mand og også ønsker at blive opfattet som en mand, fungerer det naturligvis ikke, at man lovgivningsmæssigt anses for at være mor til sine børn.

Under alle omstændigheder skaber § 1 og § 30 i børneloven i forening en asymmetri mellem transseksuelle tidligere kvinder, der har foretaget juridisk kønsskifte til en mand, idet de tildes forskellige roller alt afhængigt af, om de selv føder et barn eller er gift med en kvinde, der føder et barn. I det første tilfælde tildes den transseksuelle tidligere kvinde således moderskabet, mens den transseksuelle tidligere kvinde i det andet tilfælde formodentlig tildes faderskabet.

Rådets holdning til udkastets definition af køn

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Jacob Birkler, Jørgen Carlsen, Mickey Gjerris, Gorm Greisen, Thomas Ploug, Lise von Seelen, Karen Stæhr, Signe Wenneberg og Christina Wilson) anser de nævnte tilføjelser til lov om assisteret reproduktion for at være helt igennem paradoksale. Efter disse medlemmers opfattelse er selve hensigten med at lovliggøre et juridisk kønsskifte netop, at transseksuelle personer får mulighed for at opleve, at samfundet anerkender dem som personer af det køn, de selv identificerer sig med. Anerkendelsen sker blandt andet ved, at den transseksuelle tildes et nyt personnummer, men den skulle også meget gerne være indeholdt i formuleringerne i lovgivningen. De nævnte tilføjelser rummer imidlertid ikke en sådan anerkendelse, tværtimod benægter formuleringerne rent definatorisk, at der har fundet et kønsskifte sted. For eksempel er en transseksuel, tidligere kvinde, der juridisk har foretaget kønsskifte til mand, i lovens forstand stadig en kvinde, hvis han stadig har kvindelige reproduktive kønsorganer. Men hvad nytter det at foretage et kønsskifte til mand, hvis man på grund af sine kønsorganer stadig defineres som kvinde i lovgivningen og altså ikke rent sprogligt anerkendes som mand?

Nogle medlemmer (Jacob Birkler, Jørgen Carlsen, Mickey Gjerris, Thomas Ploug, Lise von Seelen, Karen Stæhr og Christina Wilson) anbefaler på denne baggrund, at der på samme måde som i sundhedsloven foretages en gennemskrivning af hele lovteksten i loven om assisteret reproduktion, så teksten rent formuleringsmæssigt signalerer en anerkendelse af kønsskiftet.

To af de ovenstående medlemmer (Mickey Gjerris og Christina Wilson) mener også, at man – hvis lovforslaget om juridisk kønsskifte vedtages – er nødsaget til at udvide faderbegrebet, så et barn har to fædre, hvis det er undfanget med kønsceller fra to gifte eller samlevende personer, der begge juridisk set er mænd. Eventuelt kan en person betegnes som medfar, hvis personen er gift eller samlevende med en transseksuel tidligere kvinde, der har foretaget juridisk kønsskifte, hvis den førstnævnte person ikke er biologisk far til barnet, fordi der er anvendt sæd fra en sæddonor ved befrugtningen. På samme måde er det nødvendigt at udvide begrebet om moderskab, så et barn kan have to mødre, hvis det er undfanget med kønsceller fra to gifte eller samlevende personer, der begge juridisk set er kvinder. Dette er muligt, hvis den ene af kvinderne efter et juridisk kønsskifte enten har bevaret sine reproduktionsorganer eller forud for en kastration har fået nedfrosset sæd, som ægtefællen efterfølgende insemineres med.

Andre medlemmer (Christopher Arzrouni, Lillian Bondo, Gorm Greisen, Kirsten Halsnæs, Poul Jaszczak, Lene Katstrup, Christian Borrisholt Steen, Steen Valentin og Signild Vallgård) anbefaler, at man uanset paradokserne knyttet til sprogbrugen i forbindelse med personer, der har foretaget juridisk kønsskifte, fastholder det biologiske køn som udgangspunktet for tildelingen af sundhedsydelse. Dette gælder uanset, om dette af nogle kan opfattes som en manglende anerkendelse af det juridiske kønsskifte, når der i biologisk og reproduktiv henseende ikke er skiftet køn.

Rådets holdning til adgangen til relevante tilbud om assisteret reproduktion

Som nævnt præciserer lovforslaget også, at personer, der har foretaget et juridisk kønsskifte, er omfattet af bestemmelserne i lov om assisteret reproduktion og dermed har adgang til de relevante tilbud om at modtage assisteret reproduktion i henhold til sit biologiske køn. Rådet har diskuteret denne del af lovforslaget og fremstiller i det følgende nogle af de argumenter, der er indgået i debatten. Efter denne fremstilling præsenteres de enkelte medlemmers anbefalinger.

Reproduktive rettigheder

Artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention fastlægger, at enhver har ret til respekt for sit privatliv og familieliv, sit hjem og sin korrespondance – og at denne ret kun kan tilsidesættes i et demokratisk samfund, hvis meget tungtvejende hensyn taler for at gøre det.

Ifølge Janne Rothmar Herrmann fortolkes artikel 8 sådan, at den også omfatter reproduktive rettigheder og herunder også retten til assisteret reproduktion. I kapitlet "Reproductive health" konkluderer Janne Rothmar Herrman således, at:

"the right to conceive a genetically related child and the use of fertility treatment to obtain that goal is considered to be part of the scope of Article 8 of the ECHR. However, as the case law *supra* has demonstrated, this right is not of an absolute nature, and the state interference may be legitimate. This is due to the fact that medically assisted reproduction is still considered an ethically sensitive practice....¹"

Janne Rotmar Herrman anfører endvidere, at artikel 14 i konventionen, der omhandler forbud mod diskrimination, udelukker, at en person kan afskæres fra behandling med assisteret reproduktion på grund af sin seksualitet.

Retten til reproduktiv frihed kan også bakked op af argumenter af mere filosofisk tilsnit. Et af de væsentligste argumenter er hensynet til det enkelte menneskes selvbestemmelse eller autonomi. Det enkelte menneske bør ud fra denne tankegang have en vidtgående frihed til at leve efter sine egne værdier og ud fra sin egen opfattelse af, hvad det gode liv er for ham eller hende – i det mindste så længe livsudfoldelsen ikke direkte skader nogen eller tilsidesætter væsentlige samfundsmæssige hensyn. Og da mange mennesker har et dybtfølt ønske om eller behov for at få børn, udgør retten til assisteret reproduktion et helt oplagt supplement til respekten for det enkelte menneskes autonomi.

Overvejelserne om adgang til assisteret reproduktion ovenfor udgør et argument for, at også personer, der har foretaget et juridisk kønsskifte, skal være omfattet af bestemmelserne i lov om assisteret reproduktion og altså dermed have adgang til de relevante tilbud om at modtage assisteret reproduktion. Hvis

¹ Janne Rothmar Herrman: Reproductive Health. Kapitel 5 i *Health and Human Rights in Europe*, eds. Brigit Toebes et. al, Intersentia 2012, p. 164.

gruppen skal afskæres fra tilbuddene, skal der være tungtvejende hensyn for at gøre det.

Barnets tarv

En mulig begrundelse for at afskære personer, der har foretaget juridisk køns-skifte, fra kunstig befrugtning kunne være hensynet til barnet tarv. Hvordan dette hensyn kan og skal bringes i spil i forbindelse med adgangen til assisteret reproduktion har været diskuteret, lige siden loven om kunstig befrugtning blev vedtaget i 1997. På det tidspunkt indeholdt § 3 en bestemmelse om, at "Kunstig befrugtning må kun tilbydes kvinder, som er gift, eller som lever sammen med en mand i et ægteskabslignende forhold".

En af begrundelserne for § 3 var, at et barn har ret til at have både en far og en mor, fordi et barn har brug for rollemodeller af forskelligt køn både af hensyn til dets egen identitetsudvikling og for at ruste det til det familieliv, det selv må forventes at komme til at indgå i som voksen. Et yderligere argument var, at en familieform med både en far og en mor også afspejler de grundlæggende forhold, der knytter sig til den naturlige reproduktion.

I 2006 blev § 3 ophævet ved en lovændring, blandt andet fordi undersøgelser syntes at vise, at det afgørende for et barn ikke er, om det har to forældre af forskelligt køn. Det væsentlige er i stedet, om det trives og udvikler sig normalt i den familie, det vokser op i. Fx er der således ikke er belæg for at hævde, at børn i homoseksuelle familier trives dårligere end børn i heteroseksuelle familier.

I en omfattende svensk undersøgelse fra 2002 blev det fx således konkluderet, at:

"Den samlede forskningen visar att barn med homosexuella föräldrar har utvecklats psykologiskt och socialt på liknande sätt som de barn de jämförts med. Inga skillnader har heller framkommit vad gäller barnens könsutveckling.... Traditionellt har inställningen varit den att det är bäst för barnet att ha föräldrar av olika kön. Men de utredningar som kommittén har tagit del av och låtit genomföra visar att ett barns utvecklingsmöjligheter är lika goda i en homosexuell familjebildning som i en heterosexuell familjebildning.²ⁿ

² Se *Barn i homosexuella familjer*, del 3, side 15 og 22 - <http://www.regeringen.se/sb/d/135/a/608>

Samtidig med ophævelsen af det såkaldte parforholdskrav i § 3 blev der indført en bestemmelse om forældreegnethed i loven om kunstig befrugtning. Bestemmelsen blev senere revideret, så den nu lyder som følger:

»§ 6 a. Hvis den læge, der er ansvarlig for behandling med kunstig befrugtning, vurderer, at der er tvivl om en enlig kvindes eller et pars evne til at drage fornøden omsorg for et barn efter fødslen, skal lægen med den enlige kvindes eller parrets samtykke indsende oplysninger til statsforvaltningen med anmodning om, at statsforvaltningen træffer afgørelse om, hvorvidt der kan iværksættes behandling med kunstig befrugtning. Ved manglende samtykke fra den enlige kvinde eller parret til videregivelse af oplysninger til statsforvaltningen skal lægen afvise at indlede behandling med kunstig befrugtning.

Stk. 2. Statsforvaltningen træffer afgørelse om, hvorvidt behandling med kunstig befrugtning kan iværksættes. Statsforvaltningen kan med den enlige kvindes eller parrets samtykke inddrage anden sagkundskab i vurderingen af forældreegnethed, inden behandling iværksættes. Ved manglende samtykke skal statsforvaltningen afvise, at der må indledes behandling med kunstig befrugtning.

Forhold, der skal indgå i vurderingen af forældreegnethed, er blandt andet misbrugsproblemer og formodninger om, at barnet vil blive tvangsfjernet efter fødslen, mens fx parrets seksuelle orientering, eller racemæssige, religiøse, etniske forhold mv. ikke i sig selv må indgå i vurderingen.

Ud fra bestemmelserne i § 6a kan det ikke komme på tale at udelukke gruppen af transseksuelle, der har gennemført juridisk kønsskifte, fra at få adgang til assisteret reproduktion. Som i alle andre tilfælde skal der tages stilling til den konkrete situation. Men dette udelukker naturligvis ikke, at man kan tale imod adgang til assisteret reproduktion for personer, der har gennemført juridisk kønsskifte, med den begrundelse, at reglerne i § 6a ikke er tilstrækkeligt restriktive og derfor ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til barnets tarv. I så fald ville det konsekvente være samtidig at anbefale en generel ændring af reglerne.

Idealer om familiedannelse og forældreskab

Både i loven om assisteret reproduktion og i anden lovgivning af relevans for området kan man finde bestemmelser, der favoriserer bestemte former for familiedannelse. Det er imidlertid ikke indlysende, at disse bestemmelser kan begrundes ud fra hensynet til barnets tarv. Dette gælder fx § 5 i loven om assiste-

ret reproduktion, som fastlægger, at der ikke må anvendes assisteret reproduktion, medmindre ægcellen stammer fra den kvinde, der skal føde barnet, eller sæden stammer fra hendes partner. Bestemmelsen favoriserer således familierformer, der er bygget op omkring et genetisk slægtskab. Også i børneloven kan man finde bestemmelser, der favoriserer en bestemt familierform. Fx favoriserer § 27a familierformer bestående af en mand og en kvinde på bekostning af familierformer bestående af to kvinder. Det følger af bestemmelsen, at hvis en kvinde, der er gift med en kvinde eller har en registreret partner eller en kvindelig partner, er blevet behandlet med assisteret reproduktion med en kendt mands sæd af en sundhedsperson eller under en sundhedspersons ansvar, anses manden som udgangspunkt som barnets far. Dette gælder imidlertid ikke, hvis kvinden er gift eller lever sammen med en mand, idet denne mand i så fald som udgangspunkt tildeles faderskabet.

En overordnet problematik er i forlængelse heraf, om lovgivningen om assisteret reproduktion i det mindste til en vis grad skal basere sig på almene betragtninger om, hvordan familier ideelt set skal være sammensat og fungere. Skal lovgivningen favorisere og forsøge at fremme bestemte familierformer på bekostning af andre? Eller skal den være "neutral" i forhold til karakteren af familierformerne og udelukkende forholde sig til, om lovene "går ud over nogen"? Da det tidligere omtalte parforholdskrav blev ophævet i 2006, blev der i Det Ethiske Råd fremført to vidt forskellige tilgange til problematikken, som skal citeres her:

A. Et synspunkt har været, at staten generelt set bør forholde sig neutralt i forhold til, hvilke livsformer der udvikler sig, medmindre nogle af disse livsformer kan siges direkte at skade andre personer eller ødelægge deres livsbetingelser. På det familiemæssige område indebærer tankegangen, at familiens autonomi som udgangspunkt skal respekteres, dvs. at staten ikke skal forholde sig til, om nogle familierformer er bedre eller mere værdifulde end andre. Det må familiermedlemmerne selv afgøre. Ud fra dette synspunkt er der derfor tale om diskrimination, hvis nogle grupper uden en god begrundelse gives bedre muligheder for at få udført kunstig befrugtning end andre.

B. Et andet synspunkt har været, at staten hverken kan eller skal være neutral hvad angår det familiemæssige område. Synspunktet kan illustreres med, at den danske stat forbyder flerkoneri og polyandri (flere mænd) og dermed understøtter en bestemt opfattelse af, hvad en familie er, hvilket de færreste dan-

skere har problemer med at acceptere. Tilsvarende må staten i forbindelse med reguleringen af kunstig befrugtning tage udgangspunkt i, at nogle familieformer må betragtes som anerkendte og afprøvede familieformer, der er bundet op på bestemte idealer om, hvordan familiemedlemmerne bedst lever op til deres forpligtelser over for hinanden.³

Diskussionen kan uden videre overføres til problematikken om, hvorvidt transseksuelle, der har foretaget juridisk kønsskifte, skal have adgang til assisteret reproduktion. Ud fra synspunkt A er der ingen begrundelse for generelt at afskære transseksuelle, der har foretaget juridisk kønsskifte, fra adgang til assisteret reproduktion. Det er der derimod ud fra synspunkt B, idet man kan anføre, at man ganske enkelt ikke ønsker at fremme denne type af familieformer, men hellere vil understøtte de mere "almindelige" og "anerkendte" former.

Mange deler formodentlig denne intuition, men synspunktet kræver en nærmere begrundelse, som det ikke er helt enkelt at give uden at ty til ret abstrakte overvejelser. Et illustrativt sted at starte er måske ved det i synspunkt B nævnte eksempel med polygami og polyandri. Hvis man her og nu gjorde disse familieformer lovlige i Danmark, ville man samtidig blåstemple og fremme en ændring eller opløsning af en række af de normer og roller, som vi for øjeblikket orienterer os efter. Fx ville begrebet "utroskab" få en helt ny betydning, ligesom rollefordelingerne mellem de to køn og selve forståelsen af parforhold hen ad vejen ville kunne ændre karakter. Det ville eksempelvis være svært at binde parforholdet op på en særlige nærhed og intimitet parterne imellem, i det mindste ville der være flere om at dele denne nærhed, som derfor ikke længere ville have samme unikke karakter. Men hvis man mener, at de nævnte normer og roller og de deraf følgende forventninger faktisk har en væsentlig og positiv funktion for samfundets funktionsmåde på et mere overordnet niveau, er det ikke uproblematisk at acceptere lovgivningsmæssige ændringer, der kan føre til at opløsning af dem.

Man kan hævde, at en accept af juridisk kønsskifte og en samtidig accept af de pågældendes adgang til assisteret reproduktion på samme måde kan fremme en opløsning af normer og roller, som i sidste ende faktisk er af væsentlig betydning for familiernes og samfundets måde at fungere på. I den forstand udgør de en del af det, man kunne kalde for samfundets normative infrastruktur. Mere

³ Se "Svar på henvendelse fra Indenrigs- og Sundhedsministeriet: Mulige ændringer af loven om kunstig befrugtning", april 2005.

konkret kan man fx anføre, at det bliver uklart for barnet undfanget gennem assisteret reproduktion, hvilke roller der er knyttet til de forskellige køn, hvad det overhovedet er at have en kønsidentitet, og i hvilken forstand kønsidentiteten er knyttet sammen med individets biologi og fremtoning. Og endnu mere konkret vil barnet i nogle tilfælde – hvis den fødende har fået fjernet sine bryster - allerede som udgangspunkt være frataget muligheden for at blive ammet, hvilket ifølge nogle undersøgelser har betydning for barnets trivsel.

Som det fremgår af overvejelserne ovenfor i forhold til udkastets definition af køn, må man under alle omstændigheder konstatere, at vores normale begreber om forældreskab er vanskelige at få til at fungere, hvis personer, der har foretaget juridisk kønsskifte, har adgang til kunstig befrugtning. Hvis det anerkendes, at sproget implicit er bærer af forskellige værdier og forventninger, er dette måske et indicium for, at det ikke er helt "neutralt" at acceptere de foreslåede konsekvensrettelser i loven om assisteret reproduktion.

Anbefalinger

Hvis lovforslaget om juridisk kønsskifte vedtages, finder nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Christopher Arzrouni, Jacob Birkler, Lillian Bondo, Jørgen Carlsson, Mickey Gjerris, Kirsten Halsnæs, Lene Kattrup, Thomas Ploug, Lise von Seelen, Karen Stæhr, Steen Vallentin, Signild Vallgård, Signe Wenneberg og Christina Wilson) det indlysende, at personer, der har fået foretaget juridisk kønsskifte, bør have adgang til assisteret reproduktion efter samme regler som alle andre borgere. Alt andet ville efter medlemmernes opfattelse udgøre diskrimination.

Nogle medlemmer (Gorm Greisen, Poul Jaszczak og Christian Borrisholt Steen) mener *ikke*, at personer, der har fået foretaget juridisk kønsskifte uden kastration, bør have adgang til assisteret reproduktion. Medlemmerne begrundede deres synspunkt med den opløsning af begreber, roller og normer, der er beskrevet ovenfor, idet medlemmerne finder opløsningen særligt problematisk, når familiendannelsen også involverer børn. Medlemmerne er opmærksomme på, at personer, der har foretaget juridisk kønsskifte, i nogle tilfælde kan få børn gennem naturlig reproduktion, men anser ikke dette for at være en god begrundelse for at give adgang til assisteret reproduktion.

Med venlig hilsen
på Det Ethiske Råds vegne

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Jacob Birkler', written in a cursive style.

Jacob Birkler
Formand

NOTAT

27. marts 2014
J.nr.: 1303669
Dok. nr.: 1423787

Vedrørende høring over forslag til lov om ændring af lov om Det Centrale Personregister (tildeling af nyt personnummer til personer, der oplever sig som tilhørende det andet køn)

Det Ethiske Råd takker for modtagelsen af ovennævnte i høring. Rådet har behandlet udkastet på møder og har følgende kommentarer:

Juridisk kønsskifte

Det fremgår af lovforslaget, at hvis en person oplever et misforhold mellem det biologiske køn og det køn, som den pågældende oplever at tilhøre og identificerer sig med, kan den pågældende opnå juridisk kønsskifte ved indgivelse af en skriftlig ansøgning om nyt personnummer. Det skal af ansøgningen fremgå, at den er begrundet i en oplevelse af at tilhøre det andet køn. Det er en betingelse, at ansøgeren er fyldt 18 år på tidspunktet for ansøgningen.

Der stilles ikke krav om forudgående kirurgiske indgreb eller anden form for behandling. Ansøgningen skal bekræftes efter en refleksionsperiode på 6 måneder fra ansøgningstidspunktet.

Om baggrund for forslaget anføres i bemærkningerne, at der ikke bør lægges unødige hindringer i vejen for juridisk kønsskifte for personer, som oplever et misforhold mellem deres biologiske køn og det køn, som de oplever at tilhøre og identificerer sig med. Den foreslåede ordning tager efter regeringens opfattelse i højeste grad hensyn til den personlige frihed uden at kompromittere samfundsmæssige hensyn.

Rådets anbefalinger

I det følgende fremlægges først meget kortfattet rådsmedlemmernes anbefalinger angående lovforslaget. Efterfølgende uddybes nogle af de argumenter og overvejelser, der er indgået i Rådets diskussioner og ligger til grund for de enkelte medlemmers anbefalinger.

Nogle medlemmer af Det Etske Råd (Christopher Arzrouni, Gorm Greisen og Christian Borrisholt Steen) tilslutter sig ikke lovforslaget. Efter disse medlemmers opfattelse bør den juridiske fastlæggelse af kønnet ikke være et subjektivt anliggende.

Nogle af disse medlemmer (Christopher Arzrouni og Christian Borrisholt Steen) mener, at konstateret biologisk køn må være en forudsætning for juridisk køn. De nævnte medlemmer finder, at en vedtagelse af lovforslaget kan have negative følgevirkninger for samfundets øvrige medlemmer, fordi en række rettigheder og pligter er knyttet til køn i fx lovgivningen om værnepligt, fængselsvæsen m.m. Et juridisk tag-selv-bord i forhold til køn indebærer, at disse rettigheder og pligter tilfalder personer, de ikke var tiltænkt, og således pålægger andre borgere byrder.

Nogle medlemmer (Gorm Greisen og Christian Borrisholt Steen) finder, at en vedtagelse af lovforslaget kan have en række negative følgevirkninger, fordi de eksisterende kønsbegreber udfører en række væsentlige praktiske og normative funktioner, som ikke kan forenes med at gøre kønnet til et subjektivt anliggende.

Nogle medlemmer Det Etske Råd (Poul Jaszczak, Lene Kattrup og Christian Borrisholt Steen) mener, der for samfundet er vidtrækkende konsekvenser ved at indføre adgang til juridisk kønsskifte, uden individets biologi følger med. Selv vurderingen og opfattelsen af, hvad der er en kvinde, og hvad der er en mand, ændres i en retning, som medlemmerne finder gør op med, hvordan vi historisk har opfattet de to køn, og det på en undergravende måde. Medlemmerne peger på, at det er en for indsnævret indfaldsvinkel at behandle og vurdere spørgsmålet om juridisk kønsskifte ift. artikel 8 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, da denne har fokus på individet og ikke på samfundet. Desuden er spørgsmålet i sig selv ikke juridisk, det har i høj grad politiske og etiske implikationer. Disse medlemmer vil gerne præcisere, at de finder, samfundet bør være åbent overfor borgernes ønsker om alternative samlivsformer og seksuel frihed og herunder sørge for, at homoseksuelle og lesbiske ret-

tigheder beskyttes. Men vi bør ikke lade definitionen af køn følge individets egen opfattelse eller ønsker, men følge den biologiske virkelighed. En tvekøn- nethed kan forekomme biologisk/fysiologisk og bør derfor også medtages juri- disk. Sidst ønsker medlemmerne at pege på, at de finder, der er en ikke uvæ- sentlig misbrugsadgang bl.a. for kriminelle ved en adgang til juridisk kønsskifte uden biologisk ditto, samt at de er skeptisk overfor lovforslagets bemærkninger om, at en imødekommelse af forslaget ikke har væsentlige økonomiske konse- kvenser for samfundet.

Nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Jakob Birkler, Lillian Bondo, Jørgen Carl- sen, Mickey Gjerris, Kirsten Halsnæs, Thomas Ploug, Lise von Seelen, Karen Stæhr, Steen Vallentin, Signild Vallgård, Signe Wenneberg og Christina Wil- son) tilslutter sig i hovedtrækkene lovforslaget. De nævnte medlemmer finder det væsentligt at anerkende transseksuelle personers egen kønsoplevelse gen- nem lovgivningen og lægger vægt på, at dette – hvis lovforslaget vedtages – vil kunne ske, uden at personen først skal igennem et omfattende og irreversibelt fysisk indgreb.

Et af de nævnte medlemmer (Steen Vallentin) mener, at det juridiske kønsskifte bør være forbundet med en form for vurdering af ansøgeren, fx i form af en ud- talelse fra en læge eller en psykolog. Vurderingen skal udgøre en beskyttelse af ansøgeren ved at sikre, at ønsket om kønsskifte skyldes transseksualitet og ik- ke andre forhold som fx psykisk sygdom. Vurderingen kan også medvirke til at forhindre misbrug af muligheden for kønsskifte.

Nogle medlemmer (Jacob Birkler, Lillian Bondo, Jørgen Carlsen, Mickey Gjerris, Kirsten Halsnæs, Thomas Ploug, Karen Stæhr og Christina Wilson) mener i stedet, at der bør være et krav om at modtage psykologisk og juridisk rådgiv- ning, så ansøgeren støttes i at træffe den rigtige beslutning.

Nogle medlemmer (Jacob Birkler, Mickey Gjerris, Lise von Seelen, Steen Val- lentin og Signild Vallgård) finder, at der bør være dispensationsmuligheder for personer under 18 år. I dette tilfælde er der et særligt behov for rådgivning.

Endelig mener nogle medlemmer af Det Ethiske Råd (Christopher Arzrouni, Jør- gen Carlsen, Mickey Gjerris og Lene Kattrup), at man bør arbejde på at afskaffe

det kønsbaserede personnummer, så personnummeret på længere sigt bliver kønsneutralt.

Argumenter for og imod juridisk kønsskifte

I det følgende uddybes nogle af de argumenter og overvejelser, der er indgået i Rådets drøftelser. Det skal bemærkes, at det enkelte rådsmedlem ikke nødvendigvis tilslutter sig hvert eneste af de argumenter, som støtter hans eller hendes anbefaling.

Et argument imod en accept af lovforslaget har været, at det kan fremme en opløsning af normer og roller, som i sidste ende faktisk har en væsentlig betydning for familiernes og samfundets måde at fungere på. Hvor omfattende denne opløsning er, kan illustreres med de udvidelser af fader- og moderbegreberne, en vedtagelse af lovforslaget ville nødvendiggøre. I forbindelse med Rådets vedlagte overvejelser vedrørende *høring over forslag til ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.* (se dette for en uddybning af argumentationen) fremgår det fx således, at:

Det anføres i børnelovens § 1: "Fødes et barn af en kvinde, der er gift med en mand, anses ægtemanden som far til barnet, jf. dog stk. 2".

Ligeledes anføres det i børnelovens § 30: "Den kvinde, som føder et barn, der er blevet til ved assisteret reproduktion, anses for mor til barnet".

Man kan her mene, at en konsekvent anerkendelse af det juridiske kønsskifte kræver en gennemskrivning af lovgivningen, her børneloven, så fx en transseksuel, tidligere kvinde ikke definatorisk opfattes som mor. Spørgsmålet er, om den person, der føder barnet, faktisk skal regnes for barnets far, hvis der er tale om en transseksuel, tidligere kvinde, der har foretaget juridisk kønsskifte? Dette ville være en logisk følge af en holdning, hvorefter de lovgivningsmæssige formuleringer skal anerkende personen som værende det køn, personen juridisk set har. Hvis man juridisk set er en mand og også ønsker at blive

opfattet som en mand, fungerer det naturligvis ikke, at man lovgivningsmæssigt anses for at være mor til sine børn.

Hvis man mener, at begreberne "far" og "mor" udover at give bestemte rettigheder og forpligtelser også er bærere af forskellige værdier og forventninger, er sådanne ændringer ikke uproblematisk.

I forlængelse af det forudgående argument kan det anføres, at det virker fejlpportioneret at imødekomme de forholdsvis få, der må forventes at ville gøre brug af lovforslagets muligheder om kønsskifte, i betragtning af de omfattende konsekvenser for samfundet som helhed, dette kommer til at indebære. Samfundets lovgivning og praksis er i mange tilfælde bygget op omkring det biologiske køn. Børneloven er, som nævnt ovenfor, et eksempel på dette og på de forviklinger, det giver at muliggøre lovforslagets bestemmelser om juridisk kønsskifte. Men der kan nævnes andre eksempler, også af mere praktisk karakter. Skal tidligere mænd, der har foretaget kønsskifte til kvinder, fx have adgang til centre for voldsramte kvinder, hvor kun biologiske kvinder hidtil har haft adgang? Det skal i forlængelse heraf nævnes, at en del af samfundets ydelser og pligter er kønsspecifikke, hvilket gør det muligt at misbruge muligheden for kønsskifte, medmindre man regulerer sig ud af problemet. Fx ville en mand, der foretager juridisk kønsskifte til kvinde, med den nuværende regulering kunne undgå at aftjene sin værnepligt.

Nogle medlemmer har fremført det argument, at der er noget nærmest paradoksalt knyttet til lovforslaget. Vores nuværende kønsbegreb er binært og er bygget om omkring de biologiske forskelle mellem kønnene. Lovforslaget rummer en anerkendelse af, at nogle personer kan have et ønske om at blive anerkendt som tilhørende et andet køn end deres biologiske køn. Men denne anerkendelse betjener sig i sidste ende af det binære og biologisk orienterede kønsbegreb, samtidig med at den i virkeligheden underminerer dette kønsbegreb, fordi den gør det juridiske køn til et rent subjektivt anliggende uden noget objektivt fundament. Det subjektive kønsbegreb må imidlertid antages at være relativt uinteressant for i det mindste nogle transseksuelle, der netop orienterer deres identitetsforståelse efter det indhold, det eksisterende kønsbegreb har. Det beskrevne paradoks udgør en mulig forklaring på en intuition, mange måske har, nemlig at det forekommer absurd rent juridisk at anerkende en person som værende af et andet køn end hans eller hendes biologiske køn, hvis der slet ikke

foretages fysiske forandringer af personen. Absurditeten kan ud fra det foregående hævdes at knytte an til det begrebslige paradoks, kønsskiftet rummer.

Et argument for at acceptere lovforslaget er, at det giver en person mulighed for at foretage et juridisk kønsskifte uden at føle sig presset til at skulle igennem det meget omfattende og irreversible indgreb, som en kastration udgør. En kastration åbner ikke mulighed for fortrydelse, mens en vedtagelse af det fremsatte lovforslag derimod gør det muligt for transseksuelle at eksperimentere med deres køn og kønsidentitet, uden at dette nødvendigvis har helt uigenkaldelige konsekvenser. Dette kan desuden ruste den transseksuelle til at tage stilling til eventuelle fysiske modifikationer, herunder også kastration, på et erfaringsbaseret grundlag, så der i højere grad, end det nu er muligt, kan blive tale om et forløb, hvor den transseksuelle eventuelt kan foretage ændringerne etapevist. Det skal særligt bemærkes, at lovforslaget giver en person mulighed for at leve som en person af et andet køn end det, personen tidligere havde, dvs. foretage et *socialt kønsskifte*, før personen eventuelt tager stilling til et irreversibelt *fysisk kønsskifte*. Dette er en klar fordel, fordi det fysiske kønsskifte ikke nødvendigvis giver adgang til at blive anerkendt som en person af et andet køn i de sociale sammenhænge, personen normalt indgår i. Denne erfaring kan måske i nogle tilfælde have betydning for personens beslutninger angående fysiske kønsændringer.

En væsentlig begrundelse for at acceptere lovforslaget er, at det anerkender transseksuelle personers behov for og ønske om at tilhøre et andet køn end det, de biologisk set tilhører. I nogle tilfælde er transseksuelle særligt sårbare og har derfor et forøget behov for at få en sådan anerkendelse. Men det gælder helt generelt, at mennesker ikke kun har behov for at få anerkendelse fra de personer, de omgiver sig med. De har også brug for den anerkendelse, lovgivningen og de sociale praksisser udtrykker. For mange danskere udgør dette ikke et problem, fordi deres livsform allerede i udgangspunktet ligger inden for det accepterede normalområde. Men for andre grupper kan det være af væsentlig betydning, at samfundet som helhed gennem lovgivningen udtrykker denne anerkendelse, sådan som det også er sket i andre sammenhænge, fx i forbindelse med vielser af homoseksuelle. Samfundet skal naturligvis ikke acceptere en hvilken som helst livsform, i særdeleshed ikke livsformer der undertrykker andre eller af andre grunde er etisk set problematiske. Men når dette ikke er tilfældet, bør samfundet være rummeligt nok til at udtrykke en sådan anerkendelse – og-

så selv om dette i enkelte tilfælde kan føre til misbrug af de regler, der udtrykker
anerkendelsen.

Med venlig hilsen
på Det Ethiske Råds vegne

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Jacob Birkler". The signature is written in a cursive, flowing style.

Jacob Birkler
Formand

Anna Skat Nielsen
ani@sum.dk

28. marts 2014

Vedr.: Forslag til lov om ændring af lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.)

LGBT Danmark, Landsforeningen for lesbiske, bøsse, biseksuelle og transpersoner er glade for det fremsatte forslag til ændring af lov om sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion.

Med forslaget gøres bestemmelserne i sundhedsloven tidssvarende, og det er endvidere tilfredsstillende, at forslaget skaber en mere inkluderende sprogbrug, også i forhold til lov om assisteret reproduktion.

Landsforeningen har følgende bemærkninger til lovforslaget.

Begrebet kønsskifte – juridisk kønsskifte og operativt kønsskifte

§ 1, punkt 18

Landsforeningen foreslår, at teksten:

”En person kan få tilladelse til kastration med henblik på kønsskifte, hvis ansøgeren er transseksuel, har et vedholdende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf.”

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsse, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

NYGADE 7 • POSTBOKS 1023 • 1007 KØBENHAVN K • TLF. 33 13 19 48
LGBT@LGBT.DK • WWW.LGBT.DK

ændres til:

"En person kan få tilladelse til kastration med henblik på operativt kønsskifte, hvis ansøgeren er transseksuel, har et vedholdende ønske derom, og kan overskue konsekvenserne heraf."

I bemærkningerne til ændring af lov om Det Centrale Personregister anvendes begrebet "Juridisk kønsskifte".

I dette lovforslag anvendes begrebet "kønsskifte" – "kastration med henblik på kønsskifte". Der er imidlertid tale om to meget forskellige forhold i de to lovforslag.

Ved i lovforslaget om ændring af lov om Det Centrale Personregister at anvende begrebet "juridisk kønsskifte" tilkendegives, at der er forskel på "kønsskifte" og "juridisk kønsskifte". Derfor vil det være naturligt, at det i sundhedsloven præciseres, hvilken form for kønsskifte, der er tale om.

Dermed bliver der også sproglig overensstemmelse og system i anvendelsen af begreberne i to lovforslag med et overordnet begreb "kønsskifte" og under dette to begreber "juridisk kønsskifte" og "operativt kønsskifte".

Landsforeningen skal bemærke, at det er vores opfattelse, at adgang til operativt kønsskifte ikke skal betinges af diagnosticering som transseksuel. Vi ønsker diagnosen afskaffet og behandlinger henført til andre afsnit i klassifikationen. Vi skal derfor henstille til, at regeringen tager skridt til at gennemføre dette, enten ved at revidere bemærkningerne til lovforslaget, eller gennem et selvstændigt initiativ.

§ 1, punkt 19

Landsforeningen hilser forslaget om nedsættelse af aldersgrænsen velkomment.

Unge under 18 år og umyndige

Landsforeningen noterer sig med beklagelse, at hverken rapporten fra den tværministerielle arbejdsgruppe eller selve lovudkastet indeholder forslag om operativt kønsskifte for unge under 18 år og henstiller, at der efter behandlingen af indeværende lovforslag tages initiativ til at give unge under 18 år og ikke-myndige mulighed for operativt kønsskifte med samtykke fra forældremyndighedsindehaver/værge.

§ 3, stk. 2

Landsforeningen er bekymret for formuleringen af overgangsbestemmelsen:

Stk. 2. De hidtil gældende regler om kastration efter sundhedslovens § 115 finder fortsat anvendelse for ansøgninger om kastration, der er indsendt før lovens ikrafttræden.

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

Landsforeningen finder formuleringen uheldig, idet den stiller personer dårligere, som inden lovens ikrafttræden havde indsendt ansøgning om operativt kønsskifte (kastration) end personer, som først indsender ansøgning derom efter lovens ikrafttrædelse.

Sundhedslovens nugældende § 115, stk. 3 lyder:

Kastration af personer under 21 år må ikke tillades, medmindre ganske særlige grunde taler derfor.

Formuleringen af overgangsbestemmelsen medfører, at personer, som er fyldt 18 år, men ikke er fyldt 21 år, skal vente til de er fyldt 21 år, før de kan få tilladelse til operativt kønsskifte (kastration), hvis de allerede har ansøgt om tilladelse dertil.

Landsforeningen finder, at det er en urimelig forskelsbehandling af disse unge personer.

Landsforeningen foreslår derfor, at § 3, stk. 2 bliver slettet.
Alternativt foreslår landsforeningen, at ordlyden ændres til:

Stk. 2. De hidtil gældende regler om kastration efter sundhedslovens § 115 finder fortsat anvendelse for ansøgninger om kastration, der er indsendt før lovens ikrafttræden, medmindre der indgives en fornyet ansøgning efter lovens ikrafttræden.

Foreningens navn

Landsforeningen har bemærket, at såvel i lovforslagets bemærkninger som i den tværministerielle arbejdsgruppes rapport er foreningens navn anført som "Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner (LGBT)" og som "LGBT". Vi anmoder venligst om, at foreningens navn skrives korrekt "LGBT Danmark, Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner" eller i kort form "LGBT Danmark".

Anbefaling

Landsforeningen anbefaler med disse bemærkninger lovforslaget til vedtagelse.

Med venlig hilsen

LGBT Danmark

Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner

Vibe Grevsen
Transpolitisk talsperson

Søren Laursen
Forperson

LGBT Danmark – Landsforeningen for bøsser, lesbiske, biseksuelle og transpersoner
NGO in special consultative status with the economic and social council of the United Nations

Anna Skat Nielsen
ani@sum.dk

København den 28. marts 2014

**HØRINGSSVAR: ÆNDRERE KRITEIER FOR KASTRATION OG JURIDISK KØNSSKIFTE
MV.**

AIDS-Fondet takker for muligheden for at kommentere på lovforslag om ændring af sundhedsloven mv. i forbindelse med ændrede kriterier for kastration og indførelse af juridisk kønsskifte.

AIDS-Fondet anser i overvejende grad konsekvensrettelserne i lovudkast vedr. ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v., som væsentlige og relevante i forhold til forslaget til ændringerne i lov om Det Centrale Personregister vedr. juridisk kønsskifte.

AIDS-Fondet er imidlertid stærkt kritisk overfor anvendelsen af 'diagnosen' transeksuel jf. forslag til sundhedsloven § 115, stk. 1 og bemærkningerne hertil navnlig afsnit 2.2.2. Vi er enige i, at beslutning om kastration skal ske på et velovervejet grundlag. Dette kan indebære et samtaleforløb som skal afklare, at kastration er ansøgerens vedholdende ønske og at ansøgerne kan overskue konsekvenserne af en kastration herunder at ønsket ikke er fremsat som følge af en psykisk lidelse.

Det er derimod for vidtgående, at ansøgeren skal diagnosticeres som transeksuel. Betegnelsen er efter AIDS-Fondets opfattelse krænkende og indebærer en sygeliggørelse af transpersoner. Fra AIDS-Fondets brugere er vi bekendte med, at transpersoner, som forudsætning for fysisk kønsskifte, allerede i dag gennemgår langvarige udredningsforløb, der af den enkelte opleves som krænkende og som går langt ud over, hvad der er nødvendigt for at udelukke, at et ønske om kastration er fremsat som følge af en sindslidelse. Det er desuden vores indtryk, at disse samtaleforløb uanset, at de er meget omfattende, leder til vilkårlighed. I forslag til Sundhedslovens § 115, stk. 1 er der således tale om lovfæstelse af en praksis, som vi oplever, er dybt uhensigtsmæssig.

Det er således AIDS-Fondets klare anbefaling, at diagnosticering som transseksuel, som forudsætning for at opnå tilladelse til kastration, udgår af forslaget.

Til orientering vedlægges AIDS-Fondets høringssvar om lovforslag om ændring af lov om Det Centrale Personregister vedr. tildeling af nyt personnummer til personer, der oplever sig som tilhørende det andet køn.

Venlig hilsen
AIDS-Fondet

Henriette Laursen
Direktør

Chefkonsulent Grete Kongstad
gk@cpr.dk
Kopi til: cpr@cpr.dk

København den 28. marts 2014

HØRINGSSVAR: JURIDISK KØNSSKIFTE

AIDS-Fondet takker for muligheden for at kommentere på lovforslag om ændring af lov om Det Centrale Personregister vedr. tildeling af nyt personnummer til personer, der oplever sig som tilhørende det andet køn.

Vi byder forslaget om juridisk kønsskifte uden krav om kirurgiske indgreb eller anden behandling varmt velkommen. Vi ser forslaget som et virkeligt godt, relevant og nødvendigt skridt hen imod en sikring af basale rettigheder og øget trivsel for transpersoner. Vi har dog følgende bemærkninger til lovforslaget og dets bemærkninger:

Lovforslagets § 3, stk. 6, 1. linje foreslås ændret fra (fremhævet ved understregning):

'Økonomi- og Indenrigsministeriet tildeler efter skriftlig ansøgning herom nyt personnummer til en person, som oplever sig som tilhørende det andet køn.'

til

'Økonomi- og Indenrigsministeriet tildeler efter skriftlig ansøgning herom nyt personnummer til en person, som oplever sig som tilhørende et andet køn.'

Baggrunden for dette forslag til ændring af bestemmelsens ordlyd er, at personer, der ønsker juridisk kønsskifte på grund af et misforhold mellem det biologiske køn og det køn, som den pågældende oplever sig som tilhørende, i mange tilfælde kan finde sig til rette i en biologisk og kulturelt defineret identitet, der ikke nødvendigvis er konstitueret som binær modsætning til det oprindelige køn.

Udover i lovforslagets tekst foreslås 'et andet køn' som konsekvens af ovenstående anvendt også i bemærkningerne til lovforslaget.

AIDS-Fondet er stærkt kritisk overfor anvendelsen af betegnelsen 'diagnosen transeksuel' i bemærkningerne til lovforslaget og henviser i den forbindelse til vedhæftede høringssvar om forslag til ændring af sundhedsloven mv. om ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte.

Venlig hilsen
AIDS-Fondet

Henriette Laursen
Direktør

AALBORG UNIVERSITET

Det Sundhedsvidenskabelige
Fakultet
Niels Jernes Vej 10
9220 Aalborg Ø

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Att: Anna Skat Nielsen
ani@sum.dk

Bodil Brander Christensen
Telefon: 21368727
E-mail: bbc@adm.aau.dk

Dato: 27-03-2014
Sagsnr.: 2014-080-00420

Høringssvar Aalborg Universitet. Lovudkast vedr. ændring af sundhedsloven og lov om assisteret re-produktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændre-de kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.).

Tak for muligheden for at afgive høringssvar.

AAU's høringssvar er udarbejdet af Christian Graugaard, professor, Sexologisk Forskningscenter, Klinisk Institut. Hvis der er spørgsmål eller forhold i høringssvaret, I ønsker uddybet, er I meget velkomne til at kontakte Christian Graugaard (cgr@dcm.aau.dk). Sexologisk Forskningscenter indgår naturligvis også med glæde i en dialog om det videre lovgivningsarbejde.

AAU har følgende bemærkninger til lovudkastene:

- **Generelt:** Lovforslaget må betragtes som en tiltrængt forbedring af danske transkønnedes autonomi, rettigheder og adgang til sundhedsydelse.
- **Generelt:** Det er væsentligt, at biologiske kvinder, som opnår juridisk kønsskifte, fortsat oplyses om muligheden for relevante vaccinations- og screeningstiltag. Dette må sikres gennem registreringstekniske anordninger og bør eksempelvis *ikke* være op til vedkommendes egen læge.
- **Generelt:** Det er naturligvis vidtgående at tillade insemination af juridiske mænd, men en logisk følge af lovændringens intention og i god tråd med den almindelige samfundsmæssige udvikling på området.
- **Generelt:** Det hilses velkommen, at aldersgrænsen for legal kastration nedsættes til 18 år. Det skal dog samtidig bemærkes, at der bør udvikles særlige rådgivnings-, udrednings- og behandlingstilbud for mindreårige patienter.
- **Generelt:** Lovbemærkningernes formulering om, at "... diagnosticering af personen indebærer et længerevarende forløb ..." er efter vores opfattelse uheldig. Det afgørende er, at psykisk skrøbelige eller direkte sindslidende personer ikke indstilles til kirurgisk kønsskifte, men hvorvidt processen er længere- eller korterevarende er individuel og bør næppe fastlægges i lovbemærkninger. Det bør således ikke i sig selv være et mål, at udredningstiden er lang.
- **Ad § 106:** Formuleringerne "... der har kvindelige reproduktive kønsorganer ..." og "... der har mandlige reproduktive kønsorganer ..." udtrykker en forvirrende dobbeltkonfekt, og det foreslås, at man i stedet skriver "kvindelige/mandlige reproduktive organer" *eller* "kvindelige/mandlige kønsorganer". Desu-

den henledes opmærksomheden på intersex-patienter, som er født med flertydige kønsorganer. Det er problematisk, at denne gruppe – som formuleringerne er nu – falder uden for lovens område.

- **Ad § 115:** Formuleringen "... ansøgeren er transseksuel ..." er uheldig af to grunde: 1) Verbet "er" implicerer en større diagnostisk objektivitet, end man ofte har at gøre med i virkeligheden. Transkøn er for alle praktiske formål et *subjektivt* fænomen, og transpersoner udgør tilmed en stor og broget gruppe. Af samme grund er lovbemærkningernes brug af ordene "diagnosen" og "diagnosticering" problematiske, idet eksakt, objektiv lægelig diagnostik ifølge sagens natur aldrig kan opnås. 2) Begrebet "transseksuel" anses i både subkultur og sexologiske fagkredse som forældet, idet ordet "transkønnet" foretrækkes. Vi foreslår derfor følgende formulering: "... opfatter sig selv som transkønnet ..." eller "... opfatter sig selv som transperson ...".
- **Ad § 115:** Som historisk baggrund kan det oplyses, at formuleringen om "sjælelige lidelser eller social forringelse" blev indføjet ved lovrevisionen i 1935 efter ønske fra Retslægerådet, som i perioden 1929-35 ved ganske mange lejligheder havde tilladt kastration af især homoseksuelle mænd, som reelt ikke var (eller havde været) i karambolage med sædelighedslovgivningen (kastrationslovens opkomst og tidlige administration er analyseret i Christian Graugaards ph.d.-arbejde fra 1997).
- **Ad § 116:** Det hilses velkommen, at ansvaret for udredning og behandling af transkønnede overgår til Sundhedsstyrelsen. Det bemærkes dog samtidig, at regler og procedurer forud for tilladelse til kastration/kirurgisk kønsskifte bør standardiseres og gøre mere gennemskuelige, fleksible og brugervenlige, end tilfældet er i dag. I denne henseende kan det overvejes, hvorvidt Sexologiske Klinik ved Psykiatrisk Center København fortsat skal være det eneste center i landet med højt specialiseret funktion, samt i hvilket omfang vurderingen af kønsskifteansøgere kan eller bør inddrage andre faglige instanser. Desuden bør der formuleres klare retningslinjer for hormonbehandling (herunder pubertetsudsættende behandling) samt kirurgiske fjernelse af bryster.

Venlig hilsen

Bodil Brander Christensen

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Sendes til: ani@sum.dk

WILDERS PLADS 8K
1403 KØBENHAVN K
TELEFON 3269 8888
DIREKTE 3269 8991
SOCH@HUMANRIGHTS.DK
MENNESKERET.DK

J. NR. 540.10/30465/SOCH/HSC

**VEDRØRENDE HØRING OVER UDKAST TIL FORSLAG
TIL LOV OM ÆNDRING AF SUNDHEDSLOVEN OG LOV
OM ASSISTERET REPRODUKTION I FORBINDELSE
MED BEHANDLING, DIAGNOSTIK OG FORSKNING
M.V.**

27. MARTS 2014

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har ved e-mail af 3. marts 2014 bedt om Institut for Menneskerettigheders eventuelle bemærkninger til høring over udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling og diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.).

Indledningsvist bemærker instituttet, at rapporten fra arbejdsgruppen om juridisk kønsskifte indeholder en grundig gennemgang og vurdering af juridisk kønsskifte set i forhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og domme, som Menneskerettighedsdomstolen har afsagt på området.

Det fremgår af ændringsforslaget, at kriterierne for tilladelse til varig kastration med henblik på kønsskifte foreslås ændret, således at der ikke længere stilles krav om, at ansøgerens kønsdrift skal medføre betydelige sjælelige lidelser eller social forringelse. I stedet indskrives de kriterier, der nu fremgår af Sundhedsstyrelsens vejledning nr. 10077 af 7. november 2006, således, at det nu alene er et krav, at ansøgeren er "transseksuel", har et vedholdende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf.

Instituttet finder det positivt, at der i sundhedsloven etableres et nyt selvstændigt og mere retvisende kriterium for kastration samt at aldersgrænsen i forhold til adgang til kastration sættes ned fra 21 år til 18 år.

Instituttet bemærker, at der ikke er fremsat forslag om ændringer i forhold til adgangen til anden kønskorrigerende behandling end kastration for unge under 18 år. Det fremgår dog af rapporten fra arbejdsgruppen om juridisk kønsskifte, at Sexologisk Klinik er i færd med at udvikle udrednings- og behandlingstilbud særligt målrettet unge transkønnede, som blandt andet kan omfatte pubertets-stop behandling samt hormonbehandling for personer, som har overstået puberteten, jf. rapporten side 10.

Nærmere afklaring og yderligere behandlingstilbud for unge under 18 år imødeses.

Instituttet er bekendt med at Sundhedsstyrelsen er i færd med at udarbejde en ny vejledning, "der præciserer kravene til udredning og behandling af transseksuelle også i tilfælde, hvor personen ikke ønsker fuldt kønsskifte"

(<http://sundhedsstyrelsen.dk/da/nyheder/2012/behandling-af-transseksuelle>). Rapporten fra arbejdsgruppen om juridisk kønsskifte har været med til at skabe mere klarhed på området, omend en yderligere afklaring imødeses.

Der henvises til jeres j.nr. 1305538.

Venlig hilsen

Sofie Aviaja Bünger

FULDMÆGTIG

**Økonomi og
indenrigsministeriet**

Slotsholmsgade 10-12
1216 København K
Telefon 72 28 24 00
Fax 72 28 24 01
oim@oim.dk
www.oim.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K

Sagsnr.
2014 - 6232

Doknr.
91895

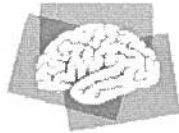
Dato
26-03-2014

Svar på høring vedrørende forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.)

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har ved e-mail af 3. marts 2014 anmodet Økonomi- og Indenrigsministeriet om eventuelle bemærkninger til den omhandlede høring.

Det meddeles herved, at Økonomi- og Indenrigsministeriet ikke har bemærkninger til høringen.

Med venlig hilsen
Jens Christian Dalsgaard

Sundhedsministeriet
Att: Anna Skat Nielsen

Høringssvar vedrørende udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v)

Dansk Psykiatrisk Selskab (DPS) har bedt overlæge Ellids Kristensen og overlæge Annamaria Giraldi, Sexologisk Klinik, Psykiatrisk Center København om at udarbejde DPS' høringssvar ifm lovforslag til ændringer i sundhedsloven med ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af juridisk kønsskifte.

DPS/Sexologisk Klinik hilser det fremsatte lovforslag velkomment, da de foreslåede ændringer følger den udvikling, der både nationalt og internationalt har været på området for behandling af personer med kønsidentitetsproblematikker.

Den foreslåede lovgivning vil således være relevant for en række personer med forskellige kønsidentitetsproblematikker.

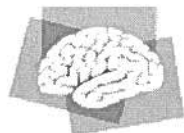
Personer med kønsidentitetsproblematikker kan ses som en heterogen gruppe af personer, der kan have forskellige ønsker i forbindelse med deres kønsidentitetsproblematik. Den kliniske erfaring viser, at ønskerne kan omfatte mere eller mindre gennemgribende ændringer.:

- Navneskift til modsatte biologisk køns navn
- Ændringer i passet
- Ændring af cpr.nr
- Hormonbehandling med modsatte biologiske kønshormoner
- Kirurgisk fjernelse af bryster (biologisk fødte kvinder)
- Kastration
- Tildannelse af genitalia

Dansk Psykiatrisk Selskab
www.dpsnet.dk

Psykiatrisk Center København, DPC Indre By/Østerbro, Strandboulevarden 96, 2100 København Ø
Tlf. 22 27 26 78

Formand Thomas Middelboe, e-mail: thomas.middelboe@regionh.dk
Sekretær Lena Bjørn Rasmussen, e-mail: lena.bjoern.rasmussen@regionh.dk

Overordnet set vil muligheden for at få juridisk kønsskifte uden kirurgisk kønsskifte imødekomme et behov, der observeres i det daglige kliniske arbejde med personer med kønsidentitetsproblematikker og berøre navnlig tre forskellige grupper:

1. De personer, der ønsker kirurgisk kønsskifte, vil i transitionsperioden få en nemmere transition, idet de ikke til stadighed vil blive konfronteret med diskrepansen mellem det registrerede køn og det ønskede køn, og ofte den ydre fremtoning.
2. De personer, der ikke ønsker kirurgisk behandling men eventuelt kun hormonbehandling vil fremover ikke opleve diskrepans mellem det registrerede køn og den ydre fremtoning og ønskede kønsfremtoning
3. De personer, der af somatiske eller psykiatriske årsager ikke kan få hormonel eller kirurgisk behandling, men føler sig og lever som det modsatte køn, vil fremover kunne imødekommes med juridisk kønsskifte.

Der er således tale om en juridisk ændring, der ikke findes lægelige eller psykologiske grunde til ikke at anbefale. Tværtimod vurderes det, at de foreslåede ændringer vil lette tilværelsen for en væsentlig del af personer med kønsidentitetsproblematikker. Endelig synes den nuværende ordning, hvorefter personer der ønsker navneændring og "kryds i passet" først skal vurderes og udredes af Sexologisk Klinik, både uhensigtsmæssig og ressourcekrævende.

DPS/Sexologisk Klinik finder, at de foreslåede ændringer giver mulighed for mere nuancerede tilbud til personer med kønsidentitetsproblematikker.

Der er på nuværende tidspunkt ikke erfaringer fra udlandet, der kan belyse, hvilken betydning de foreslåede ændringer må antages at medføre. Det må dog forventes, at flere personer vil søge om juridisk kønsskifte, end der på nuværende tidspunkt gives ved kirurgisk kønsskifte. Sexologisk Klinik forventer med forslaget tillige en stigning i antallet af personer, der fortsætter med kirurgiske indgreb. Endvidere forventes det dog også at, at en række personer fremover vil afstå fra at søge om kirurgisk kønsskifte, idet deres behov fremover vil kunne imødekommes med et juridisk kønsskifte.

Specifikke bemærkninger til forslaget § 115

Med det fremsatte forslag lægges der op til, at en person fremover kan få tilladelse til kastration med henblik på kønsskifte, hvis ansøgeren er transseksuel, har et vedvarende ønske om kastration og kan overskue konsekvenserne heraf.

Indledningsvis bemærkes som nævnt ovenfor, at Sexologisk Klinik er meget positivt indstillet over for den foreslåede ændring af § 115, stk. 1. Man finder således, at den foreslåede ændring må anses for bedre overensstemmende med den udvikling, der både nationalt og international har været indenfor området af behandling af personer med kønsidentitetsproblematikker, hvorefter man i højere lægger vægt på personens eget vedvarende ønske om kønsskifte (princippet om "informed consent").

Dansk Psykiatrisk Selskab

Sexologisk Klinik finder dog anledning til at bemærke, at der kan forekomme situationer, hvor en person efter den foreslåede ordlyd vil opfylde betingelserne for kastration med henblik på kønsskifte, men hvor det af for eksempel psykiatriske, sociale eller somatiske grunde ikke vil være tilrådeligt at tillade kirurgisk kastration.

Det fremgår af bemærkningerne til § 115, at Sundhedsstyrelsen vil skulle påse, blandt andet at ansøgerens ønske har været vedholdende gennem længere tid, og at det vurderes at ville være vedvarende, foruden at *der ikke er øvrige oplysninger, der taler imod indgrebet*, samt at ansøgeren kan overskue konsekvensen af det.

Det er Sexologisk Klinik's opfattelse, at det bør overvejes - med henblik på at opnå en klarere regulering af de sager, hvori der af de ovennævnte grunde ikke bør meddeles tilladelse til kirurgisk kastration med henblik på kønsskifte – bør fremgår direkte af § 115, at ansøgning om kastration kan afslås, såfremt øvrige forhold taler afgørende imod.

Sexologisk Klinik finder i øvrigt anledning til at bemærke, at der med de foreslåede lempelser af betingelserne for kirurgisk kastration må forventes en stigning i antallet af personer, der vil få mulighed for kirurgisk kastration. Dette må antages at have ikke ubetydelige ressourcemæssige konsekvenser. Endvidere forventer Sexologisk Klinik, at en lempelse af betingelserne for kirurgisk kastration vil medføre en stigning i antallet af personer, der efterfølgende fortryder de foretagne indgreb.

For så vidt angår § 115, stk. 3, hvorefter 21 år ændres til 18 år, bemærkes, at Sexologisk Klinik er enig i, at muligheden for kastration med henblik på kønsskifte som udgangspunkt følger myndighedsalderen. Det beror efter Sexologisk Klinik på en politisk beslutning, hvorvidt personer under 18 skal kunne kastreres kirurgisk. Det bemærkes dog, at lovændringen derved synes at åbne op for, at kastration af personer under 18 år kan tillades, såfremt ganske særlige grunde taler derfor.

Med venlig hilsen

Thomas Middelboe,
overlæge, Ph.D, formand, DPS

Annamaria Giraldi
Overlæge, Ph.d, eksternt lektor

Ellids Kristensen
overlæge, daglig leder, lektor

Dansk Psykiatrisk Selskab
www.dpsnet.dk

Psykiatrisk Center København, DPC Indre By/Østerbro, Strandboulevarden 96, 2100 København Ø
Tlf. 22 27 26 78

Formand Thomas Middelboe, e-mail: thomas.middelboe@regionh.dk
Sekretær Lena Bjørn Rasmussen, e-mail: lena.bjoern.rasmussen@regionh.dk

Dansk Psykiatrisk Selskab

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

... ..
... ..
... ..

Dansk Psykiatrisk Selskab
www.dpsnet.dk

Psykiatrisk Center København, DPC Indre By/Østerbro, Strandboulevarden 96, 2100 København Ø
Tlf. 22 27 26 78

Formand Thomas Middelboe, e-mail: thomas.middelboe@regionh.dk
Sekretær Lena Bjørn Rasmussen, e-mail: lena.bjoern.rasmussen@regionh.dk

Ministeriet for sundhed og
Forebyggelse
Att.: Anna Skat Nielsen
ani@sum.dk

**RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE**

Dato: 25. marts 2014

Vedr. høring af udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.)

Rådet for Socialt Udsatte takker for høringen. Rådet har ingen bemærkninger.

Med venlig hilsen

Jann Sjursen
Formand

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse,
Att.: Anna Skat Nielsen (ani@sum.dk)

Høringssvar fra Aarhus Universitet vedr. udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v.

Aarhus Universitet takker for den 5. marts 2014 at have modtaget høringmateriale vedr. udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.).

Aarhus Universitet har ingen bemærkninger til høringmaterialet.

Universitetsledelsen

Allan Flyvbjerg

Dekan, Health

Dato: 25.marts 2014

Mobiltf.: +45 5177 9548
E-mail: alf@adm.au.dk

Afs. CVR-nr.: 31119103

Side 1/1

Med venlig hilsen,

Allan Flyvbjerg
Dekan

NOTAT

Dato: 24. marts 2014

Titel

Socialstyrelsens høringssvar vedr. Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte mv.)

Sagsnr: 14/46035

Ledelsessekretariatet

Fra:

Socialstyrelsen

Til:

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Socialstyrelsens høringssvar vedr. Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte mv.)

Socialstyrelsen har ingen bemærkninger til høring vedr. Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte mv.)

Anna Skat Nielsen

Fra: Helle Sandager <HS@Apotekerforeningen.dk>
Sendt: 20. marts 2014 11:26
Til: Anna Skat Nielsen
Cc: Gitte Hessner; Merete Kaas
Emne: Høring om forslag til lov om ændring af sundhedsloven (ændringer som følge af indførelse af adgang til juridisk kønsskifte)

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Apotekerforeningen har modtaget forslag til lov om ændring af sundhedsloven i høring. Med loven gennemføres en række konsekvensændringer af sundhedsloven, som følge af at der er indført adgang til juridisk kønsskifte, som indebærer ændring af CPR-nummeret.

Foreningen påpeger, at det i forbindelse med juridisk kønsskifte, er vigtigt, at ændringerne i køn og CPR-nummer eksekveres i form af hurtig udstedelse af nyt sundhedskort, så apoteket med udgangspunkt i kortets oplysninger kan formidle de rette medicintilskud. Ved CPR-nummer skift bør myndighederne sikre, at borgerens CTR-saldo med det samme overføres til det nye CPR-nummer.

Apotekerforeningen har ingen øvrige bemærkninger.

Politisk konsulent
Helle Sandager

Danmarks Apotekerforening
Kanonbådsvej 10
1437 København K
Tlf.: 29 63 12 35
email: hs@apotekerforeningen.dk

Anna Skat Nielsen

Fra: John Erik Pedersen
Sendt: 17. marts 2014 08:56
Til: Anna Skat Nielsen
Emne: VS: Høring: Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskitte m.v.)

Fra: Børnesagens Fællesråd [mailto:bf@boernesagen.dk]

Sendt: 17. marts 2014 08:55

Til: John Erik Pedersen

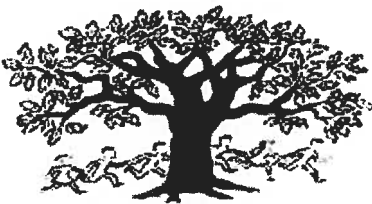
Emne: SV: Høring: Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskitte m.v.)

Børnesagens Fællesråd har ikke bemærkninger til det fremsendte lovforslag.

Venlige hilsener

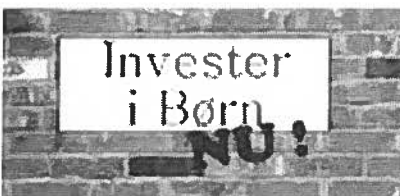
Inge Marie Nielsen
Sekretariatschef

BØRNESAGENS FÆLLESRÅD
JOINT COUNCIL FOR CHILD ISSUES IN DENMARK

Dronningensvej 4, 1.
2000 Frederiksberg
Tlf. 24626229
bf@boernesagen.dk
www.boernesagen.dk

Mød os på Facebook

Fra: John Erik Pedersen [mailto:jep@sum.dk]

Sendt: 3. marts 2014 09:32

Til: regioner@regioner.dk; regioner@regioner.dk; kl@kl.dk; regionh@regionh.dk;
regionsjaelland@regionsjaelland.dk; kontakt@regionsyddanmark.dk; kontakt@regionmidtjylland.dk; region@rn.dk;

3f@3f.dk; apotekerforeningen@apotekerforeningen.dk; danske.bandagister@mail.dk; dkfe@danskkiropraktorforening.dk; dsam@dsam.dk; office@ortopaedi.dk; dp@dp.dk; marielouisechristiansen@gmail.com; dsr@dsr.dk; ds@socialrdg.dk; info@tandlaegeforeningen.dk; info@dansktp.dk; dbio@dbio.dk; fysio@fysio.dk; info@deoffentligetandlaeger.dk; dbf@dentalbranchen.dk; etf@etf.dk; ff@farmakonom.dk; foa@foa.dk; post@diaetist.dk; kontakt@radiograf.dk; fas@dadl.dk; fsd@rk.dk; sek@jordemoderforeningen.dk; post@kost.dk; info@lkt.dk; bn@lkt.dk; lasf@lasf.dk; dadl@dadl.dk; vs@dadl.dk; pto@pto.dk; plo@dadl.dk; sl@sl.dk; yl@dadl.dk; landsforeningen@sind.dk; info@bedrepsykiatri.dk; mail@dukh.dk; dhf@dhf-net.dk; dh@handicap.dk; info@danskepatienter.dk; info@danske-aeldreraad.dk; dch@dch.dk; df@diabetes.dk; fbr@fbr.dk; info@gigtforeningen.dk; admin@hjernesagen.dk; post@hjertereforeningen.dk; hospiceforum@hospice.dk; mail@hoeforeningen.dk; info@cancer.dk; lap@lap.dk; info@patientforeningen-danmark.dk; pfs@pfsdk.dk; post@udsatte.dk; info@scleroseforeningen.dk; mail@sjældnediagnoser.dk; ulf@ulf.dk; aef@aeldreforum.dk; ae@aeldremobiliseringen.dk; aeldresagen@aeldresagen.dk; post@alzheimer.dk; lgbt@lgbt.dk; Sekr@Fatid.dk; amnesty@amnesty.dk; bestyrelsen@sabaah.dk; info@bedrepsykiatri.dk; brd@brd.dk; Børnesagens Fællesråd; bv@bornsvilkar.dk; hoeringssager@danskerhverv.dk; info@privatehospitaler.dk; lena.bjoern.rasmussen@regionh.dk; di@di.dk; info@patientsikkerhed.dk; kristen.kistrup@regionh.dk; info@sexogsamfund.dk; fp@forsikringogpension.dk; dansk-it@dansk-it.dk; info@digitalsikkerhed.dk; lev@lev.dk; administration@dsff.dk; dt@datatilsynet.dk; DKetik Institutionspostkasse; DKetik Institutionspostkasse; general@cochrane.dk; hmr@hmr.fo; govsec@nanog.gl; HSC@HUMANRIGHTS.DK; pf@patientforsikringen.dk; pob@patientombuddet.dk; pn@sm.dk; riomfr@fo.stm.dk; riomgr@gl.stm.dk; info@rigsrevisionen.dk; info@socialstyrelsen.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; serum@ssi.dk; post@statsforvaltningen.dk; vihs@socialstyrelsen.dk; ku@ku.dk; au@au.dk; sdu@sdu.dk; aau@aau.dk; ruc@ruc.dk; fm@fm.dk; jm@jm.dk; sm@sm.dk; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; stm@stm.dk

Cc: Anna Skat Nielsen; Lene Brøndum Jensen; Jakob Krogh; John Erik Pedersen

Emne: VS: Høring: Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.)

Vedhæftet er høringsmateriale vedr. udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.).

Mvh.

Anna Skat Nielsen
Chefkonsulent, Sygehuspolitik

Direkte tlf. 72 26 94 31

Mail: ani@sum.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse • Holbergsgade 6 •
1057 København K • Tlf. 7226 9000 • Fax 7226 9001 • www.sum.dk

Anna Skat Nielsen

Fra: Direktion <direktion@statsforvaltningen.dk>
Sendt: 13. marts 2014 11:39
Til: Anna Skat Nielsen
Cc: Kristian Hvolbæk Christensen; Torben Sørensen
Emne: SV: Høring: Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskitte m.v.)

Til Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Under henvisning til ministeriets mail af 3. marts 2014 (sagsnr. 1305538) om høring over udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskitte m.v.), skal det meddeles, at forslaget ikke giver Statsforvaltningen anledning til bemærkninger.

Med venlig hilsen

Rikke Hinrichsen

direktionsassistent

Statsforvaltningen

Storetorv 10

6200 Aabenraa

Telefon: 72 56 70 00

Direkte telefon: 72 56 79 77

Mail: direktion@statsforvaltningen.dk

Web: www.statsforvaltningen.dk

Send e-mails til Statsforvaltningen via din digitale postkasse på www.borger.dk

Denne mail og enhver vedhæftet fil er fortrolig. Hvis du ikke er den rette modtager, bedes du venligst omgående underrette os og derefter slette mailen og enhver vedhæftet fil uden at beholde en kopi og uden at videregive oplysninger om indholdet. På forhånd tak.

Fra: John Erik Pedersen [<mailto:jep@sum.dk>]

Sendt: 3. marts 2014 09:32

Til: regioner@regioner.dk; regioner@regioner.dk; kl@kl.dk; regionh@regionh.dk; regionsjaelland@regionsjaelland.dk; kontakt@regionsyddanmark.dk; kontakt@regionmidtjylland.dk; region@rn.dk; 3f@3f.dk; apotekerforeningen@apotekerforeningen.dk; danske.bandagister@mail.dk; dkfe@danskkiropraktorforening.dk; dsam@dsam.dk; office@ortopaedi.dk; dp@dp.dk; marielouisechristiansen@gmail.com; dsr@dsr.dk; ds@socialrdg.dk; info@tandlaegeforeningen.dk; info@dansktp.dk; dbio@dbio.dk; fysio@fysio.dk; info@deoffentligetandlaeger.dk; dbf@dentalbranchen.dk; etf@etf.dk; ff@farmakonom.dk; foa@foa.dk; post@diaetist.dk; kontakt@radiograf.dk; fas@dadl.dk; fsd@rk.dk; sek@jordemoderforeningen.dk; post@kost.dk; info@lkt.dk; bn@lkt.dk; lasf@lasf.dk; dadl@dadl.dk; ivs@dadl.dk; pto@pto.dk; plo@dadl.dk; sl@sl.dk; yl@dadl.dk; landsforeningen@sind.dk; info@bedrepsykiatri.dk; mail@dukh.dk; dhf@dhf-net.dk; dh@handicap.dk; info@danskepatienter.dk; info@danske-aeldreraad.dk; dch@dch.dk; df@diabetes.dk; fbr@fbr.dk; info@gigtforeningen.dk; admin@hjernesagen.dk; post@hjertereforeningen.dk; hospiceforum@hospice.dk; mail@hoereforeningen.dk; info@cancer.dk; lap@lap.dk; info@patientforeningen-danmark.dk; pfs@pfsdk.dk; post@udsatte.dk; info@scleroseforeningen.dk; mail@sjaldnediagnoser.dk; ulf@ulf.dk; aef@aeldreforum.dk; ae@aeldremobiliseringen.dk; aeldresagen@aeldresagen.dk; post@alzheimer.dk; lgbt@lgbt.dk; Sekr@Fatid.dk; amnesty@amnesty.dk; bestyrelsen@sabaah.dk; info@bedrepsykiatri.dk; brd@brd.dk; bf@boernesagen.dk; bv@bornsvilkar.dk; hoeringssager@danskerhverv.dk; info@privatehospitaler.dk; lana.bjoern.rasmussen@regionh.dk; di@di.dk; info@patientsikkerhed.dk; kristen.kistrup@regionh.dk;

info@sexogsamfund.dk; fp@forsikringogpension.dk; dansk-it@dansk-it.dk; info@digitalsikkerhed.dk; lev@lev.dk; administration@dsff.dk; dt@datatilsynet.dk; DKetik Institutionspostkasse; DKetik Institutionspostkasse; general@cochrane.dk; hmr@hmr.fo; govsec@nanoq.gl; HSC@HUMANRIGHTS.DK; pf@patientforsikringen.dk; pob@patientombuddet.dk; pn@sm.dk; riomfr@fo.stm.dk; riomgr@gl.stm.dk; info@rigsrevisionen.dk; info@socialstyrelsen.dk; Sundhedsstyrelsen Institutionspostkasse; serum@ssi.dk; Hovedpost; vihs@socialstyrelsen.dk; ku@ku.dk; au@au.dk; sdu@sdu.dk; aau@aau.dk; ruc@ruc.dk; fm@fm.dk; jm@jm.dk; sm@sm.dk; OIM Økonomi- og Indenrigsministeriet postkasse; stm@stm.dk

Cc: Anna Skat Nielsen; Lene Brøndum Jensen; Jakob Krogh; John Erik Pedersen

Emne: VS: Høring: Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.)

Vedhæftet er høringsmateriale vedr. udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.).

Mvh.

Anna Skat Nielsen
Chefkonsulent, Sygehuspolitik

**MINISTERIET
FOR
SUNDHED
OG
FOREBYGGELSE**

Direkte tlf. 72 26 94 31

Mail: ani@sum.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse • Holbergsgade 6 •
1057 København K • Tlf. 7226 9000 • Fax 7226 9001 • www.sum.dk

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K

Sendt til: ani@sum.dk

12. marts 2014

Datatilsynet
Borgergade 28, 5.
1300 København K

CVR-nr. 11-88-37-29

Telefon 3319 3200
Fax 3319 3218

E-mail
dt@datatilsynet.dk
www.datatilsynet.dk

J.nr. 2014-112-0311
Sagsbehandler
Mette Hansen
Direkte 3319 3212

Vedrørende høring over udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.)

Ved e-mail af 3. marts 2014 har Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse fremsendt ovennævnte udkast og anmodet om Datatilsynets eventuelle bemærkninger.

Udkastet giver ikke Datatilsynet anledning til bemærkninger.

Kopi af dette brev er dags dato sendt til Justitsministeriet, Lovafdelingen, til orientering.

Med venlig hilsen

Mette Hansen

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse
Holbergsgade 6
1057 København K.
Att.: Sygehuspolitik

St. Kongensgade 45
1264 København K

Tlf. 33 92 84 00
Fax 33 11 04 15

rr@rigsrevisionen.dk
www.rigsrevisionen.dk

Hørings svar - udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.).

10. marts 2014

Kontor: 2. kontor

J.nr.: 2013-6000-31

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har med mail af 3. marts 2014 sendt høring over udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.), sagsnr. 1305538.

Rigsrevisionen har ingen bemærkninger til udkastet til lovforslag.

Med venlig hilsen

Pia Palm
specialkonsulent

Anna Skat Nielsen

Fra: Kirsten Fly Malling <kfm@sdu.dk>
Sendt: 7. marts 2014 10:04
Til: Anna Skat Nielsen
Cc: Henrik Dam; Bjarne Graabech Sørensen; Merete Ruager; Jørgen Schou; journal mailbox
Emne: Høring: Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønsskifte m.v.)

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse

Ministeriets sagsnr. 1305538.
Syddansk Universitets j.nr. 077-2014.

Syddansk Universitet har ingen bemærkninger til ovenstående udkast til lovforslag.

På rektors vegne

Jørgen Schou
Kontorchef, Juridisk Kontor, Ledelsessekretariatet

Tlf. 6550 1040
Mobil 6011 1040
Fax 6550 1090
Email js@sdu.dk
Web <http://www.sdu.dk/ansat/js>
Adr. Campusvej 55, 5230 Odense M

SYDDANSKUNIVERSITET.DK

Campusvej 55 · 5230 Odense M · Tlf. 6550 1000 · www.sdu.dk

Anna Skat Nielsen

Fra: Ulla Rosenkvist <ulro@FOA.DK>
Sendt: 5. marts 2014 10:44
Til: Anna Skat Nielsen
Cc: May-Ann Riis Pedersen
Emne: 14/34887Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.)

Vedhæftede filer: VS Høring Udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.)

FOA- Fag og Arbejde har ingen kommentarer til denne høring

Mh

Ulla Rosenkvist
Konsulent

FOA - Fag og Arbejde - Staunings Plads 1-3 1790 København V
Telefon: 46 97 26 26 Direkte: 46 97 24 12 Fax: 46 97 23 00
E-mail: ulro@foa.dk URL: www.foa.dk

Høring vedr. udkast til forslag til lov om ændring af sundhedsloven og lov om assisteret reproduktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.)

Vedlagt er lovudkast vedr. ændring af sundhedsloven og lov om assisteret re-produktion i forbindelse med behandling, diagnostik og forskning m.v. (Ændrede kriterier for kastration og justeringer som følge af indførelse af juridisk kønskifte m.v.).

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse skal anmode om at modtage **eventuelle bemærkninger til lovudkastet snarest belejligt og senest den 28. marts 2014**. Høringssvarene bedes sendt pr. e-mail til ani@sum.dk.

Spørgsmål til udkastet kan rettes til Anna Skat Nielsen på ani@sum.dk eller 72 26 94 31.

